

tudi prepoznal možnost realizacije ali bolje nadgraditve svoje lastne podjetniške ideje, ki je že v letih pred vojno doživela izjemen uspeh: »Podjetniška ideja o ustanovitvi lastne tovarne je dozorevala postopoma in na podlagi trgovskega razmišljanja ... Bistvo Kozinovega poslovnega načrta je bilo povzdigniti hišno industrijo na Gorenjskem in pritegniti delavce iz mračnih delavnic ter jim ponuditi delo z urejenim delavnikom in socialno varnostjo v svetlih higienskih prostorih tovarne za boljši zaslužek in jih seznaniti z moderno tehniko strojne izdelave čevljev ...«

Leta 1911 je zgradil tovarno: »Če se bom odločil graditi, potem bom gradil najmoderneje!« Bil je izjemen podjetnik z drznostjo in vizijo. Že leto po izgradnji tovarne je oglašal svojo znamko PEKO z logotipom, ki ga v delno spremenjeni obliki srečujemo še danes. Leta 1917 je postal edini lastnik družbe Peter Kozina & Co., ki je bila na novo ustanovljena leta 1913. Po prvi svetovni vojni je Kozina postal največji proizvajalec čevljev v Kraljevini SHS.

V času med obema vojnama na slovenskem in jugoslovanskem prostoru srečujemo dve znamki narejenih čevljev, Bata in PEKO. Zato se zdi še toliko bolj zanimivo znanstvo, poslovno sodelovanje in podobne življenjske usode njunih glavnih akterjev Tomaža Bate in Petra Kozine.

Finančnemu uspehu lahko pripišemo, da je leta 1920 v Ljubljani kupil trinadstropno hišo na vogalu ulic Breg 20 in Križevniške 12, v kateri je stanoval že od leta 1905 in kjer je tudi umrl. V tej stavbi je imel registrirano še eno podjetje PEKOL, družba z o. zavezo – veletrgovina z zobotrebci.

Po izgradnji tovarne v Trzinu leta 1925 se prične njegova ekspanzija na jug. V tem obdobju se prične tudi povečano zadolževanje v kombinaciji s slabimi poslovnimi odločitvami, kar je pripeljalo do prevzema podjetja s strani upnikov.

Pričujoča knjiga ne govori samo o Kozini, pač pa bralec preko osrednje osebe Petra Kozine spozna tudi celotno obrtniško in gospodarsko situacijo obdobja, ter politične in kulturne razmere državnih tvorb Avstro-Ogrske in kasnejše Kraljevine SHS.

Knjiga mag. Tite Porenta, ki nam predstavi podjetniško pot Petra Kozine, je nedvomno aktualno branje, saj zelo nazorno popelje bralca skozi mikro nivo osebne življenjske in poslovne poti posameznika, do makro nivoja, ko pogledamo skozi ograjo in vidimo razvejano in napredno trgovanje, promocijo in širjenje proizvodnje oz. prodaje po vsem takratnem jugoslovanskem prostoru. Predstavi človeka, ki je s svojo vizijo vzpostavil podjetje, ki je pustilo tolikšen pečat, da mu niso nikoli vzeli njegovega imena, čeprav je njegov ustanovitelj na pragu gospodarske krize zaključil svojo življenjsko pot v dolgovi in so podjetje prevzeli upniki.

Avtorica pelje bralca skozi faze njegovega življenja in dela, analitično, sistematično ter hkrati berljivo in zanimivo, s kritično presojo raziskovalca izpostavi problematiko Kozinovih poslovnih odločitev in predstavi njegovo politiko dolžniškega financiranja.

Knjiga o Petru Kozini je končno umestila njegovo delo in življenje v družbeno politični kontekst in ga postavila ob bok drugim podjetnikom, katerih poslovne usode so vedno bolj zanimive za raziskovalce in tudi za javnost, saj se z njimi odpira povsem nov spekter razumevanja slovenskega gospodarstva. Nedvomno Petra Kozino lahko prištevamo med slovensko širšo gospodarsko elito.

Marina Gradišnik

Niko Hudelja: Nemško-slovenski zgodovinski slovar. Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2012, 435 strani.

Že leta 2010 je pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete izšel *Nemško-slovenski zgodovinski glosar*, ki je razveselil ne le študente zgodovine in zgodovinarje, temveč tudi prevajalce, ki se srečujejo

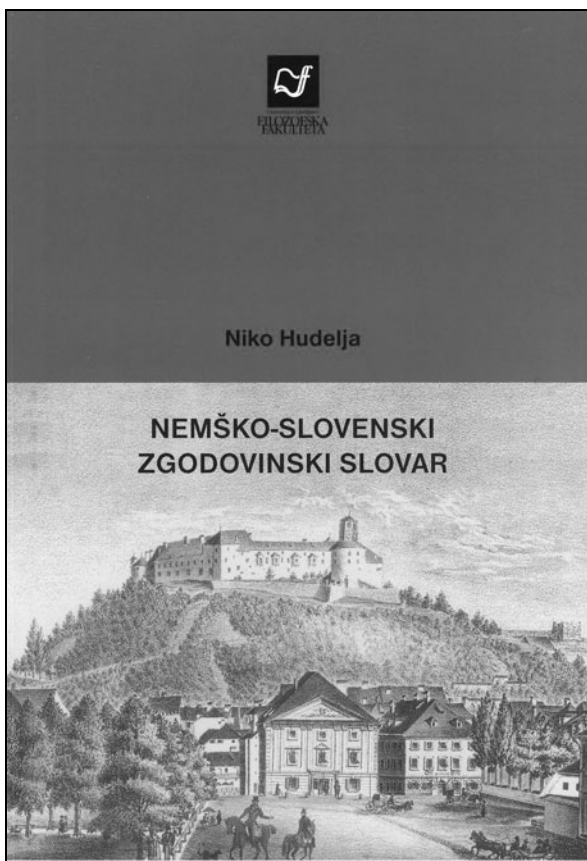
s prevajanjem nemških (predvsem arhivskih) besedil iz preteklih obdobij. Glosar, v katerem je Niko Hudelja zbral in objavil 15.000 gesel, je bil nadgradnja priročnikov besedilnega tipa, ki jih je avtor uredil in izdal pred tem in so bili namenjeni študentom enopredmetne študijske smeri na Oddelku za zgodovino Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (*Nemški teksti I, II in III za študente zgodovine*).

Niko Hudelja se je vrsto let srečeval z zgodovinsko terminologijo in se ukvarjal s frazeologemijo, značilnimi za zgodovinsko stroko, ter z besedjem, ki je sicer netipično za znanstveni diskurz, ter se je s to tematiko prvič spoprijel že v svoji magistrski nalogi (*Frazeologemija strokovnega jezika zgodovinske znanosti*, 1997). Na osnovi svojih izkušenj pri prevajanju zgodovinskih besedil iz nemškega jezika in v nemški jezik ter na osnovi poglobljenega preučevanja arhivskih virov je začel sistematično graditi obsežen besediščni korpus. Opiral se je tudi na dragocene izkušnje, ki si jih je nabral pri svojem pedagoškem delu s študenti zgodovine. Ti se v sklopu svojega študija nenehoma srečujejo tudi s študijem arhivskega gradiva (večinoma v nemškem jeziku) ter z nemškimi strokovnimi in znanstvenimi zgodovinskimi besedili, ki jih morajo ne le razumeti, temveč tudi pravilno interpretirati. Avtor pričujočega slovarja je prav pri delu s študenti pogosto lahko diagnosticiral največje težave, ki se pri razu-

mevanju in prevajanju zgodovinskih besedil pojavljajo, in prepoznaval tudi najtrše orehe, ki so študentom povzročali preglavice, na primer lažni prijatelji, različni pomeni pojmov, ki so se spreminjali skozi stoletja, homonimi, historične kolokacije, kar ga je še dodatno prepričalo o nujnosti slovarskega priročnika, ki bi bil v pomoč študentom in drugim zainteresiranim.

Prvi korak v tej smeri je avtor naredil že z izdajo glosarja, ki pa ga je v zadnjih dveh letih izpopolnil in lani izdal *Nemško-slovenski zgodovinski slovar*. Sprememba imena je upravičena, saj se slovar lahko pohvali s številnimi razširitvami in dopolnitvami, ki presegajo glosarsko delo. Sicer pa izkazuje slovar vse temeljne značilnosti zgradbe geselskega članka, določene že v glosarju, ter tako ohranja slovarsko strukturo, ki je konceptualno odprta in omogoča tudi morebitno nadaljnje dopolnjevanje. Delo je novost na naših knjižnih policah in zapolnjuje vrzel na področju zgodovinske terminologije ter uporabniku omogoča ne samo boljše razumevanje besedil, napisanih v nemškem jeziku, temveč tudi pravilno tolmačenje manj znanih ali celo neznanih pojmov. Že glosar, še posebej pa pričujoči slovar daleč presega edini doslej dostopen slovarski pripomoček, ki se deloma dotika zgodovinskih terminov. To je trojezični nemško-italijansko-slovenski *Glosar zgodovinskega domoznanstva* (ur. P. P. Klasinc idr., Maribor/Graz/Klagenfurt/Trieste, 1995), ki se opira na avstrijski *Landeskundliches Glossar*. Tega sta Gerald Gänsler in Karl Spreitzhoefer izdelala na osnovi izkušenj in prakse v graškem Štajerskem deželnem arhivu, slovenski raziskovalci pa so njuno delo prevedli, dopolnili in dodali še italijanski prevod. Izbor pojmov v drobnem glosarčku je nastal na podlagi večletnih izkušenj zgodovinarjev in arhivistov in je koncipiran kot pripomoček, ki iz vseh posameznih disciplin predstavlja le najvažnejše in najpogosteje uporabljene pojme.

Pri pričujočem *Nemško-slovenskem slovarju* je moral avtor kot pred tem že pri glosarju najprej rešiti težavo konceptualne zasnove. Preučevanje preteklosti in s tem zgodovinska znanost posega na številna področja človekovega bitja in žitja, življenja, delovanja in ustvarjanja (kulturna, gospodarska, socialna, politična, vojaška zgodovina). Že glede na delovno področje zgodovinske znanosti je moral avtor upoštevati tudi različne besedilne vrste, s katerimi se pri rekonstrukciji preteklosti srečujejo zgodovinarji: listine, urbarji, katastrski zapisi, inventarji, zakonski teksti, poslovni spisi, uradni dopisi, časopisni članki, privatna pisma, strokovni in znanstveni zgodovinski članki itn. Zaradi omenjenih aspektov, ki so narekovali širši pristop pri naboru gesel, kakor tudi zaradi razvejanosti in diferenciranosti znanstvenega področja, ki se odraža tudi v jeziku zgodovinske znanosti, poleg tega pa še velikega števila pomožnih zgodovinskih ved in sorod-

nih disciplin, je bilo potrebno preudarno in premišljeno izbrati gesla, ki so našla pot v slovar. Vključiti je bilo potrebno strokovno izrazje, ki je skupno več znanstvenim disciplinam. Pričujoči slovar tako zajema tudi z vidika pomenskih polj raznovrstna področja, vse od ožje strokovne terminologije (npr. za deželno ustanovno organizacijo) preko gospodarstva (npr. izrazi za rokodelske in obrtne dejavnosti ali za rokodelske poklice), kmetijstva (npr. izrazi za obdelovalne površine, gospodarska poslopja), meroslovnega sistema (npr. izrazi za mere in uteži) do medicine (npr. izrazi za bolezni, ki so bile vzrok smrti).

Nadalje je bil avtor postavljen pred izjemno težko nalogo, saj je moral nujno ločiti zgodovinsko terminologijo od splošnega besedja, poleg tega pa se odločiti tudi, kateri strokovni izrazi s področij drugih ved so tako neločljivo povezani z zgodovinsko terminologijo, da si zaslužijo svoje slovarsko geslo. Zelo jasna razločitev zgodovinske terminologije od terminologije sorodnih disciplin kot na primer etnologije in sociologije, a tudi prava in teologije, če govorimo o zgodovini prava ali o cerkveni zgodovini, je namreč skorajda nemogoča. Nadalje je bil avtor poleg omenjenih postavljen pred še eno oviro. Ker Slovenci doslej še nimamo slovenskega enojezičnega zgodovinskega razlagalnega slovarja (pri ZRC SAZU nastaja *Slovenski pravnozgodovinski slovar*), tudi nimamo poenotenega strokovnega izrazja in tako mnoge terminološke zagate še niso rešene (npr. *Landesverwalter* nastopa v strokovni literaturi kot *deželni upravitelj* in *deželni upravnik*).

Pričujoči slovar se s to problematiko izredno dobro spopade. Avtor se je oprl na tri strokovna zgodovinska dela, ki so viri t. i. citatnega besedišča. V slovarju kratična oznaka pri posameznem geslu jasno pove, od kod je vzet pojem ali strokovni termin. Dela, na katera se avtor slovarja opira, so Vilfanova *Pravna zgodovina Slovencev* (Ljubljana, 1961), prvi in drugi del *Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev* (Ljubljana, 1970 in 1980) ter *Priručniki in karte o organizacijski strukturi do 1918* (ur. Jože Žontar; Graz/Klagenfurt/Ljubljana/Gorizia/Trieste, 1988).

Avtor uvodoma pojasni, da se zbrani korpus osredotoča na relevantno besedišče preteklih treh stoletij, v precej manjši meri pa zajema besedišče starejših obdobj. Slovenski uporabnik ima v teh primerih na voljo posebne slovarje za posamezna obdobja oziroma ožja strokovna področja, med njimi nemški slovar za srednji vek *Mittelhochdeutsches Handwörterbuch* izpod peresa Matthiasa Lexerja, pa Götzejev *Zgodnje novoveški glosar* za 16. stoletje (*Frühneuhochdeutsches Glossar*) ali pa Babnikov slovar pravne terminologije itn.

Nemško-slovensko zgodovinski slovar obsega 20.000 gesel, to je dobra četrtnina več kot njegov

glosarski predhodnik, poleg tega pa je avtor posodobil, popravil in dopolnil števila gesla, ki so bila že upoštevana v glosarju iz leta 2010. Pri zapisovanju gesel se je avtor odločil, da bo slovar sledil pravopisnim pravilom, ki veljajo za sodobni nemški jezik. Gesla torej niso zapisana v obliki, v kateri se pojavljajo v virih, temveč je upoštevana pravopisna norma pred uvedbo najnovejšega pravopisa (2006), izjemo predstavljajo zlasti citatne besede iz zgoraj omenjenih del.

Za gesla, ki so vključena v slovar, je značilno, da osrednji del zgodovinskega strokovnega izrazja zavzemajo historizmi, ki so nepogrešljivi pri opisovanju oseb, predmetov, pojavov in odnosov v preteklosti (npr. *Brückenmaut* za *mostnino*, *Kopfgeld* za *glavarino*, *Ritterschlag* za *povišanje v viteški stan*), in arhaizmi, torej »starinske« besede, kakor so *Sommerfrische* za današnje *Ferien*/počitnice, *Hantieren* za današnji *Handell*/trgovina ali *Schulmeister* za današnjega *Lehrer*/učitelja. Temu sledi izrazje, ki si ga zgodovinska znanost deli s sorodnimi disciplinami (npr. *pustota* za *Wüstung*, *kmetija* za *Hube*). Sledijo mnogi splošni, npr. sorodstveni izrazi, večinoma gre za samostalnike, pa tudi glagole, npr. funkcijske glagole, ki pogosto nastopajo v pravnih besedilih, kolokacije, ki se uporabljajo v zgodovinskem in političnem kontekstu (npr. *ein Komplott schmieden* za *kovati zaroto*, *einen Aufstand unterdrücken* za *zatrete vstajo*), stalne besedne in predložne zveze. Ker slovar ni razlagalni, uporabnike glede razlag terminov s kazalko napotuje na ustrezne strani v zgoraj omenjenih treh delih.

Nadalje so v slovar vključeni še idiomatski izrazi (npr. *Eiserner Vorhang*/Železna zavesa, *Dritte Welt*/Tretji svet), frazeološki termini (*ethnische Säuberung* za *etnično čiščenje*, *stehendes Heer* za *stalno vojsko*) in besedni pari (*Hab und Gut* za *vse premoženje*, *Grund und Boden* za *zemljo*, *Jahr und Tag* za *leto in dan*). Posebno skupino izrazov v slovarju predstavljajo tudi komunikativne formule, pomembne za razumevanje historičnega konteksta (npr. *Hochlöblicher Magistrat!* / *Veleslavni magistrat!*; *Euer Wohlgeboren!* / *Vaše blagorodjel!*; *Hochachtungsvoll [...]* / *Z odličnim spoštovanjem [...]*).

Nemško-slovenski zgodovinski slovar, ki ga je pripravil Niko Hudelja, je pionirsko delo, v katerem se je avtor sistematično spoprijel s historično, zgodovinsko terminologijo ter njenimi prevodi iz nemškega v slovenski jezik. V prvi vrsti bo slovar dobrodošel pripomoček za zgodovinarje in študente zgodovine ter sorodnih znanosti. Posebej pa se ga bodo razveselili prevajalci, ki se pri svojem delu srečujejo z besedili, ki so nastala v preteklih stoletjih, in doslej niso imeli zanesljivega vira in pripomočka, na katerega bi se naslonili. Poleg tega slovar priporočam tudi vsem, ki se ukvarjajo z lokalnimi in kulturnozgodovinskimi, političnogospodarskimi in drugimi družboslovnimi ter huma-

nističnimi znanostmi, ki se dotikajo zgodovine in njene terminologije. Dobrodošel pa bo tudi vsem, ki se srečujejo s tolmačenjem arhaizmov in historizmov ter jih poklicno ali ljubiteljsko zanima slovenska preteklost, ki sta jo nedvomno soustvarjala tudi jezik in kultura. Pričujoči slovar, za katerega avtor zasluži vse priznanje, pa je najboljši dokaz za to.

Tanja Žigon

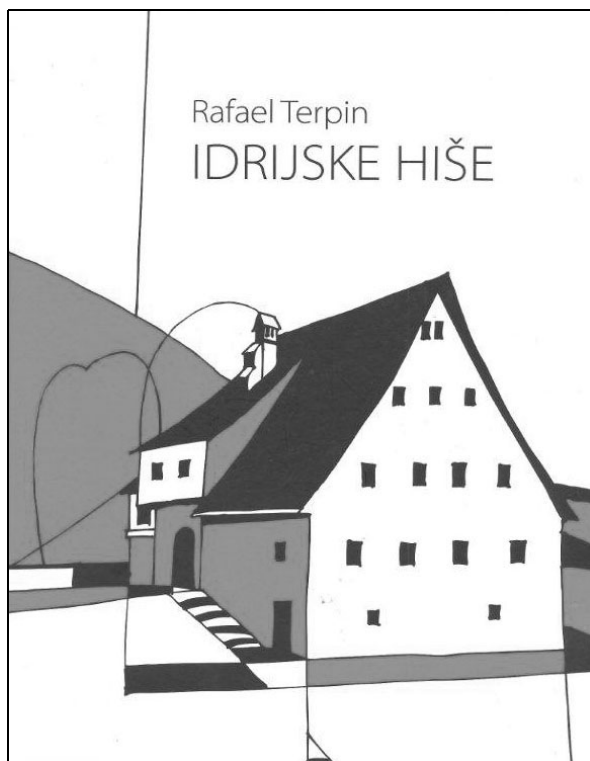
Rafael Terpin: Idrijske hiše; monografija o idrijskih stanovanjskih hišah. Idrija: samozaložba, 2011, 384 strani.

Leta 2011 je Idriječan, akademski slikar Rafael Terpin v samozaložbi izdal monografijo o idrijskih stanovanjskih hišah z naslovom »Idrijske hiše«. Avtor je knjigo posvetil Idriječankam in Idriječanom z besedami: »Naj vam kot drobna brlivka sveti v kakšni zemeljski urici.«

Rafael Terpin je bil rojen leta 1944 v Idriji, kjer živi še danes. Po končani osnovni šoli in gimnaziji v Idriji se je vpisal na Akademijo za likovno umetnost, kjer je študiral slikarstvo pri Mariju Preglju, Nikolaju Omersi in Maksimu Sedeju, pri katerem je leta 1969 tudi diplomiral. Večino svoje pokojnine si je zaslužil kot likovni pedagog na osnovni šoli v

Cerknem. Svoj prosti čas je namenjal slikanju in do danes je v njegovem ateljeju nastal obsežen slikarski opus na platnu (največ v akril tehniki) ter še vrsta risb in pastelov. Razen s slikarstvom se ukvarja še z grafiko (linorez) in fotografijo. Sistematično preučuje starejšo arhitekturo rudarske Idrije ter kmečko naselbinsko in stavbno kulturo širšega idrijsko-cerkljanskega ozemlja. Svoja dela je do danes predstavil na številnih samostojnih slikarskih razstavah v Idriji in drugih krajih po Sloveniji. Največ upodablja slikovito rovtarsko krajino, ki se razprostira prek idrijskega in cerkljanskega hribovja tja do tolminskih predalpskih vrhov. Njegovo delo vseskozi zaznamujejo številni motivi iz Idrije in njene tipične vedute. Navdihoval ga je tudi prostran in raznolik motivni svet Javornika, Lokovcev, Vojskarske planote, Cerkljanskega, Trebuše, Porezna, Masor itd. V letih 1984–1985 je slikal zlasti grape in soteske v porečju zgornje Idrije in skušal analitično obdelati optično skalo svetlobnih in barvnih nians, ki se ob zrcaljenju okolja pojavljajo v mirujoči in tekoči vodi. V letih 1988–1989 se je osredotočil na tematiko idrijske arhitekture in se s tem pridružil praznovanju 500-letnice delovanja živosrebrnega rudnika in obstoja najstarejšega slovenskega rudarskega mesta. Ker Terpin najraje slika pokrajino, je sam sebe poimenoval »akademski in rovtarski slikar« ali kar »rovtarski krajinar«. Vseskozi preizkuša različne možnosti barvnega in kompozicijskega oblikovanja, pri čemer se zavestno izogiba posnemanju drugih vzorov ter ostaja zvest svojim iskanjem in hotenjem. Privlači ga obljudena kulturna krajina s svojo fizično podobo in svojim vzdušjem, ki izvira tako iz naravnih danosti kot tudi iz stoletnih človeških poseganj v naravo. Njegove slike združujejo likovne prvine z miselno in čustveno izpovedjo. Slikar je kolorist, zato uporablja čiste ploskovne nanose najrazličnejših drznih barvnih sestavkov z najširšo paleto odtenkov. Njegovo slikarstvo je emocionalno občuteno, prežeto z globokim osebnim vživljanjem v ambient hribovskih kmetij ali idrijskih hiš ter elementarno lepoto narave. Z grafiko (linorezi) se loteva upodobitev in študijskih rekonstrukcij nekdanjih idrijskih stavb in mestnih predelov. Kot pedagog pa se je posvečal mentorskemu delu z mladino pri etnografskih raziskavah na Cerkljanskem. V zahvalo mu je Občina Idrija leta 1987 podelila Pirnatovo nagrado.¹

Tako ga je opisal likovni kritik Janez Kavčič in vse te njegove lastnosti so izražene tudi v predstavljeni knjigi. Napisana in porisana je tako, kot je svoje rodno mesto videl in ga še vedno gleda akademski slikar. Emocionalno. V knjigi je obdelal

¹ Primorski slovenski biografski leksikon, 15. snopič (Suhadolc – Theuerschuh), Terpin, Rafael; str. 645–646; Goriška Mohorjeva družba, Gorica 1989.